

Kütahyalı Bilge Şair
Sunullah-ı Gaybi ve Dönemi

DUMLUPINAR ÜNİVERSİTESİ İLAHİYAT FAKÜLTESİ

Dumlupınar Üniv. Merkez Kampüs Kamu Yönetimi Bölümü Binası

Tavşanlı Yolu 10. km KÜTAHYA

Tel: 0 (274) 265 22 29

Faks: 0 (274) 265 22 30

e-mail: ilahiyat@dpu.edu.tr

Kütahyalı Bilge Şair Sunullah-ı Gaybi ve Dönemi

Editör:

Bilal Kemikli

Ergin Ögçem

ISBN 978-605-9955-86-7

1. Basım Mayıs 2016

Yayına Hazırlık: EMİN YAYINLARI

Fethiye Mah., Kırlangıç Sok. No:2 16140 Nilüfer / BURSA

Tel: (0224) 242 28 98, Fax: (0224) 241 25 69

www.eminyayinlari.com

Baskı: Stüdyo Star Ajans Matbaacılık Ltd. Şti

Nilüfer Ticaret Merkezi Bursa

Sertifika No:15366

Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi ve Günümüz Algısı (Sofça Örneği)

Rifat Türkel¹

Giriş

Sunullâh-ı Gaybî (ö.1676'dan sonra), 17. Yüzyılda yaşamış Türk tasavvuf edebiyatının ileri gelen isimlerindedir. Gaybî'nin babası, "Müftî Derviş" lakabıyla meşhur Çavdaroğlu Ahmed b. Beşir b. Ahmed (ö. XVII. yüzyılın sonları) olup Kütahya müftülüğü yaptığı için "Müftî Derviş" olarak tanınmıştır.² Dedesi Beşir b. Ahmed, büyük dedesi ise Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi'dir.³

Gaybî'nin büyük dedesi Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi günümüzde birçok topluluk tarafından hürmet edilen, adına hayır düzenlenen bir kişi olarak algılanmaktadır. Aleviler onun için son yedi yıldır "Pîr Ahmed Efendi Etkinlikleri" düzenlemekte, bu etkinlikler çerçevesinde yemek pişirip dağıtmakta, semah gösterileri sunmaktadır. Diğer taraftan Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi, Halvetilerin nazarında da saygı duyulan bir kişiliktir. Kendisinden sonra gelen aile efradının Halvetiliğe mensup olduğu ve Halveti halifesi olmuş zatların varlığı dikkati çekmektedir. Bu sebeple Pîr Ahmed Efendi'nin hem Halvetiler hem de Aleviler tarafından itibar edilen bir kişi olması araştırılması gereken bir durumdur. Ancak tebliğimizde bu değerlendirme başka bir çalışmaya bırakılarak Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi hakkında bilgiler verilecek, kabrinin bulunduğu Sofça'da günümüzde halk tarafından nasıl algılan-

¹ Yrd. Doç. Dr., D.P.Ü. İlahiyat Fakültesi İslam Mezhepleri Tarihi Bilim Dalı Öğretim Üyesi, KÜTAHYA.

² Ayrıntılı bilgi için bkz. Mustafa Tatcı-Cemal Kurnaz, *Kütahyalı Bir Gönül Eri Çavdaroğlu Müftî Derviş*, Akçağ Yayınları, Ankara 1999, 1-20.

³ Ailenin soy kütüğü İsmail Hakkı Uzunçarşılı tarafından verilmiştir. Bkz. İsmail Hakkı Uzunçarşılı, *Kütahya Şehri*, İstanbul 1932, s.236. Gaybî'nin hayatı, eserleri ve şiirleriyle doktora çalışması bulunan Bilal Kemikli, Uzunçarşılı'nın verdiği soy kütüğünün kısmen doğru olduğunu ifade etmektedir. Bilal Kemikli, *Sun'ullah-ı Gaybî Hayatı-Eserleri-Şiirleri*, Akçağ Yayınları, Ankara 2000, s. 27.

diği ve Sofça Alevilerinin Alevilik anlayışı kendi ifadeleriyle ortaya konulmaya çalışılacaktır.

Çalışmada kaynak olarak yazılı eserler ve kaynak kişi kullanılmıştır. Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi yazılı kaynaklar çerçevesinde ele alınmış, günümüz algısını ortaya koymak için de kaynak kişiden yararlanılmıştır. Diğer taraftan Pîr Ahmed'in günümüz Alevileri tarafından sahiplenilen bir kişi olması sebebiyle kabrinin bulunduğu Sofça halkının Alevilik anlayışı, Sofça Alevilerinin kendilerini nasıl tanımladıkları Sofça Köyü Pîr Ahmet Efendi Turizm ve Tanıtma Derneği Başkanı Ahmet Özcan ile gerçekleştirilen bir mülakat çerçevesinde ortaya konulmaya çalışılmıştır. Ahmet Özcan ile yapılan mülakattaki ifadeler değiştirilmeden aynen metne yansıtılmıştır.

Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi

Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi'nin (ö. 1570), ismindeki "Kalburcu" ifadesi Kütahya'nın Kalburcu köyünden olması sebebiyledir. Diğer taraftan O, "Pîr", olarak da isimlendirilmiştir. Pîr, tasavvufta bir tarikatın kurucusu, sâlike rehberlik yapan kimse anlamına gelmekle birlikte Pîr Ahmed Efendi, herhangi bir tarikatın kurucusu değildir. Onun Pîr olarak anılma sebebinin başka olması muhtemeldir. Bilal Kemikli, onun için Pîr sıfatının "sohbet şeyhi" anlamında kullanıldığını ifade eder. Gaybî'nin büyük dedesi ile ilgili ifadeleri de bunu desteklemektedir. O büyük dedesiyle ilgili; "*Cedd-i âlâmız Kalburcu Şeyhi Pîr Efendi hazretlerini Cafer Paşa ziyarete gelmiş: "Sultanım dervişin çok mu?" demiş. "Gelür gider çok beğim." demiş, "dervişim var" dememiş.*"⁴ diyerek büyük dedesinin herkesin sohbetine katıldığı, sözlerini dinlediği, hal ve hareketlerinin örnek alındığı bir kimse olduğunu, bu sebepten kendisine "Pîr" denildiğini söyler. Gaybî'nin sözlerinden asker ve devlet adamlarının da onun sohbetlerine katıldığı anlaşılmaktadır.⁵ Mustafa Tatçı ve Cemal Kurnaz da onun Pîr olarak tanınmasını onun yaşlılığında hilafete getirilmesiyle alakalı olduğu kanaatinde dir.⁶

Bazı kaynaklarda Kalburcu Şeyhi'nden bahsedilirken "Çavdarlı Şeyh"⁷ veya "Çavdar Şeyh" ifadeleri de kullanılmaktadır. Ancak bu ifadelerin gerek lakap gerek mahlas olarak kullanımı Pîr Ahmed Efendi için değildir. Bu, lakap olarak oğlu Beşir Efendi için kullanılırken Gaybî'nin

⁴ Sunu'llah-ı Gaybî, *Biatnâme (Akâidnâme, Biatnâme, Rûhu'l-Hakîka)*, Bursa İnebey Yazma Eser Kütüphanesi, nu: 854, 32a.

⁵ Kemikli, *Sun'ullah-ı Gaybî*, s. 20.

⁶ Tatçı-Kurnaz, *Müftü Derviş*, s. 13.

⁷ Bkz. Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, İstanbul 1935, cilt 9, s. 27.

babası Kütahya Müftüsü Müftî Dervişin şiiirlerinde ise mahlas olarak kullanmıştır.⁸ Taşköprizâde, ise onun çavdar lakabının yanında mihamandar (misafirperver) lakabına da sahip olduğunu ve kendisine “Çavdar Şeyhi” denilme sebebinin normal buğday ve çavdar tohumları ekmesine rağmen hasat döneminde benzersiz buğdaylar elde etmesi olduğunu ifade eder.⁹

Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed hem Karamanlı Cem Seyyah’tan hem de Şeyh Sümbül Sinan’dan hilafet almıştır. Gaybî’nin Biatnâme isimli eserindeki “*Cedd-i âlâmımız Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi Hazretleri Karaman’da Cem Seyyah’a ve İstanbul’da Koca Mustafa Paşa Şeyhi Sümbül Sinan’a nice müddet kemâl-i meretebe hizmetler eyleyüp tarikeleri muktezâsınca hilâfete icâzet buyurdıklarından sonra hâle muvâfık ve istimdâdîma lâyük insan-ı kâmil sohbetine vâsıl olmadım diyû tehassürleri menâkıplarında mezkur ve beyne’l-ahbâb meşhurdur.*”¹⁰ sözlerinde ifade edilmektedir.¹¹ Mahmûd Cemâleddîn Hulvî de onun Mustafa Paşa Zaviyesindeki Şeyh’e biat ettiğini, hilafet vazifesiyle görevlendirilip Anadolu’ya gönderildiğini söyler.¹² Bunun yanında bazı kaynaklar onun Merkez Muslihuddin Efendi’den (ö.959/1552) hilafet aldığını, Halvetiyye-Şâbâniyye tarikatının kurucusu Şâbân-ı Veli’den(ö.976/1569) istifade ettiği belirtilir.¹³ Ancak her iki durum arasında tenakuz bulunmaktadır. Çünkü Merkez Efendi, Sümbül Sinan’ın postnişinidir. Pîr Ahmed, Sümbül Sinan’dan hilafete icazet aldığına göre Merkez Efendi zamanında ikinci kez hilafete icazet alması söz konusudur ki bu çatışmadır. Bilal Kemikli de onun Merkez Muslihiddin Efendi ve Şâbân-ı Veli ile alakasına yönelik iddiaların ilmi gerçeklikten uzak olduğu kanaatindedir.¹⁴

⁸ Tatçı-Kurnaz, *Müftî Derviş*, s. 11. Bilal Kemikli de Beşir Efendi’nin mahlası olduğunu söyler. Bkz. Kemikli, *Sun’ullah-ı Gaybî*, s. 18.

⁹ Nev’îzâde Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, Matbaa-i Âmire, 1269, cilt 1, s. 203.

¹⁰ Gaybî, *Biatnâme*, s.31b.

¹¹ Taşköprizâde, Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi’yi “Ahmed Dede” başlığı altında ele almış, burada onunla ilgili “Şehrinin âlimlerinden fenleri, Cem Seyyah’tan farz ve sünnetlerin manalarının harflerini öğrendiğini, Şeyh Sinan Karamânî’nin hizmetine vâsıl olduğunu, Abdullatif Efendi’nin de nazarı kerâmetine nail olduğunu ifade etmektedir.” Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 203.

¹² Mahmûd Cemâleddîn Hulvî, *Lemezât-ı Hulviyye ez-Leme’ât-ı Ulviyye (Büyük Velîlerin Tatlı Halleri)*, haz. Mehmet Serhan Tayşi, İstanbul 1993, s. 459.

¹³ Taşköprizâde, Cem Seyyah’tan, Şeyh Sina Karamânî ve Abdullatif Efendi ile olan münasebetinden bir müddet sonra İstanbul’a gelip, Merkez Efendi’nin yanında tekmili tarikat eylediği ve irşad için icazete nail olduğu sonradan Kastamonulu Şa’ban Efendi’nin yanında nazarı inayet ile ser-afraz olduğunu söyler. Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 203; Bkz. Mehmed Süreyya, *Sicill-i Osmânî*, haz. Nuri Akbayar, İstanbul 1996, cilt 1, s. 161; Uzunçarşılı, *Kütahya Şehri*, s. 213.

¹⁴ Kemikli, *Sun’ullah-ı Gaybî*, s. 19.

Sofça Köyü Pîr Ahmet Efendi Turizm ve Tanıtma Derneği Başkanı Ahmet Özcan ve Yrd. Doç. Dr. Rifat Türkel

Pîr Ahmed Efendi, İstanbul'da icazet almasının ardından köyüne geri dönmüştür. Zaviyesine gelip gidenlerle burada bulunanlara ikramlarda bulunmuştur. Geçimini çiftçilikle sağlamış, hayatı boyunca bağış, sadaka, hediye ve yardım kabul etmemiştir. Elde edilen buğdaydan misafirlere ekmek yapmak ve hayvanlara da arpa ayırmayı mutad olarak yapmışlardır. Rivayete göre zaviyedekiler elde edilen buğdayları bir ambara koyarak ağzını kapatırlar, çavdar almak istediklerinde ambarın altındaki oluktan alırlarmış. Ambarın boş kaldığına ve ihtiyaçların sınırlandığına şahit olunmamış. Diğer taraftan ziyarete gelenlere ayrılırken yol azığı olarak birer çörek verirlermiş. Pîr Ahmed Efendi, bu bolluğu ifade ederken “Bu bereket Şeyhim Abdullatif Efendi'nin bereket duasıdır.” deyip teşekkür edermiş.¹⁵

Kaynaklarda II. Selim'in şehzade iken Pîr Ahmed Efendi'yi ziyaret ettiği, kendisinden dua ve himmet talep ettiği ve zaviyesi yanında bir mescit inşa ettirdiği ve vefatının adından burada defnedildiği ifade edilir. 1573 senesinde vefat eden Pîr Ahmed Efendi'nin türbesini Evliya Çelebi ziyaret etmiştir.¹⁶ 1949 yılında bölgede yapılan Porsuk Barajının yapımı esnasında sular altında kalmaması için türbe şimdiki yerine ta-

¹⁵ Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 203-204; Uzunçarşılı, *Kütahya Şehri*, s. 213.

¹⁶ Atâî, *Zeyl-i Şekâik*, s. 203; Evliya Çelebi, *Seyahatnâme*, cilt 9, s. 27; Tatçı-Kurnaz, *Müftü Derviş*, s. 14.

şınmıştır.¹⁷

Günümüz Sofça’ında PİR Ahmed Efendi ve Alevîlik Algısı

R.T: Kendinizi tanıtır mısınız?

A.Ö: İsmim Ahmet Özcan 1964 Kütahya Sofça Köyü doğumluyum. 2001 yılından bu yana Sofça Köyü PİR Ahmet Efendi Turizm ve Tanıtma Derneği’nin başkanlığını yapıyorum. Halen başkanlığa devam ediyorum. Eskişehir’de ikamet ediyorum. İki çocuk babasıyım.

R.T: Sofça hakkında bilgi verebilir misiniz?

A.Ö: Sofça köyü tarihi eski olan bir köy. Sofu anlamına gelmektedir. Armudeli nahiyesi şimdiki adıyla Sabuncupınar’a bağlı bir köy. Şu anda köyde oturan kırk hane oturan insan var. Porsuk barajının inşa edildiğinde istimlâkın ardından devlet Kızılay kampının olduğu yerde yeni bir arazi vermiş. Köyün büyük bir bölümü oraya göç ediyor. Şu anda “Yeni Sofça Köyü”.

R.T: Yeni Sofçalılar Kalburcu Köyünden mi?

A.Ö: Kalburcu köyü PİR Ahmed Efendi’nin yaşadığı çiftlik olarak, “Kalburcu Çiftliği” olarak geçer. Eski Sofça ile Kalburcu köyü arasında 300-500 metre gibi bir mesafe var. Fazla bir mesafe yok. Eskiden buraya Hasanlar Mezarlığı denilirdi.

R.T: PİR Ahmed Efendi Kimdir?

A.Ö: Bizdeki bilgilere göre Alevîlikte belirli ocaklar vardır. Dede Garkın Ocağı. Dede Garkın şu anki ifadesiyle Osmanlının develerle nakliyesini yapan bir kişi... PİR Ahmed Efendi, onun neslinden gelen bir kişidir. Kütahya bölgesine o nesilden gelen bir kişi. Bu bölgedeki konargöçerlere iskân sağlaması, onları yönlendirmesi için gönderildiği bizdeki kaynaklarda vardır.

R.T: Dede Garkın nereden bu tarafa geliyor?

A.Ö: Dede Garkın Elbistan-Maraş tarafından geliyor. Dede Garkın üç kola ayrılıyor. Kolunun bir tanesi PİR Ahmed Efendi Kütahya, bir tanesi Malatya-Yazahan, bir kol Çorum-Alaca (Büyükcâmili) olarak kollara ayrılıyor.

¹⁷ Kemikli, *Sun’ullah-ı Gaybî*, s. 20. PİR Ahmed Efendi’nin kabri, Porsuk Barajı inşaatı sırasında sular altında kalmaması için daha yukarı, Kütahya-Eskişehir karayolunun soluna, dağın eteklerine aktarılarak bir türbe yapılmıştır. Bu aktarım işiyle, Gaybî’nin torunlarından Gaybî Bey ve Ahmet Yakuboğlu özellikle ilgilenmişlerdir. Mezar kazılıp naaş ortaya çıkınca Yakuboğlu, PİR Ahmed Efendi’nin başından alçı bir portre almıştır. İzlenimlerine göre temsili resmini çizmiştir. Yakuboğlu, PİR Ahmed Efendi’yi torunlarından arkadaşı da olan Hamdi Özeren’e (ö. 1374/1954) benzetmektedir. Bkz. Abdurrahman Doğan, *Kütahyalı Sunullah Gaybî; Hayatı, Fikirleri, Eserleri*, İstanbul 2001, s. 18, 19.

R.T: Dede Garkın'la ilgili yazılı kaynaklar var mı?

A.Ö: Var. Zaten biz Osmanlı kaynağı, yazılı olmayan kaynaklara pek itibar etmiyoruz. Çünkü herkes bir şeyler yazabilir. Genelde Osmanlı Arşivlerindeki belge kaynaklara itibar ediyoruz.

R.T: İnli gibi köylerde Pîr Ahmed Efendi algısı nasıl?

A.Ö: İnli, Çobanlar, Sobran gibi köyler. Eskişehir'deki Alevilik anlayışıyla, Kütahya'daki anlayış arasında farklılıklar var. Yolda farklılık yok. Kütahya'daki tutuculuktan dolayı ya insanlar çekiniyor ya da kendisini ifade edemiyor. Eskişehir'de böyle bir sıkıntı yok. Eskişehir genelde kozmopolit bir yer. Kültür seviyesi Kütahya'ya göre yüksek. Bu nedenle insanlar Sofça ve Sobran Eskişehir ağırlıklı ikamet ettiği, kendilerini daha iyi ifade ettiği için Alevilik anlayışı Çobanlar'a göre biraz daha farklıdır. Hatta Çobanlar'da biraz da yozlaşmıştır.

R.T: Şenliklere hangi köylerden katılım olmaktadır?

Kütahya'nın bütün Alevî köylerinden, yurt dışından, Bulgaristan, Almanya, İstanbul, Ankara, Bilecik, Antalya, Adapazarı, Eskişehir gibi illerden katılım oluyor. Buralardan kendi özel aracıyla gelenlerin haricinde otobüsler kaldırılır. Ama biz Kütahya'dan otobüs kaldıramadık. İnsanlar kendi imkânlarıyla geliyorlar. Buradaki Hacı Bektâş-ı Veli Derneği kendi imkânlarıyla otobüs kaldırdı. Ama Eskişehir'den belediye otobüsleriyle katılımcılar geldi.

R.T: Kütahya'daki Hacı Bektâş-ı Veli Derneği'yle ilişkileriniz nasıl?

A.Ö: Dernek yönetimiyle görüşüp fikir alış-verişi yapıyoruz.

R.T: Kaç yıldır dernek başkanlığı yapıyorsunuz?

A.Ö: 2001 yılından beri dernek başkanlığı yapıyorum.

R.T: Pekâlâ dernek sizinle beraber mi kuruldu?

A.Ö: Hayır, 1995 derneğin kuruluşu.

R.T: Sizden önceki başkanların isimlerini sayabilir misiniz? Hayattalar mı?

A.Ö: İlk kurucu başkanımız Hasan Çaktar, hayatta. Burada. İkinci başkanımız Mustafa Girgin, vefat etti. Oğlu şu an derneğimizde ikinci başkan. Ben üçüncü başkanım.

R.T: Sofça'daki Alevîler'in bağlı olduğu ocak var mı? Biraz bahseder misiniz?

A.Ö: Köyümüzde üç tane ocağın talipleri vardır. Birincisi, Pîr Ahmed Efendi Ocağı. Diğeri Ankara'da Koçubaba Kasabası var. Buraya bağlı Koçulu Ocağı... Sonra Kemal Sultan'a bağlı Kemallı Ocağı.

R.T: Pekâlâ, bu üç ocağın talipleri cem törenlerine beraber mi katılıyorlar, yoksa farklı farklı uygulamalar mı var?

Pir Ahmed Efendi Türbesi

A.Ö: Şimdi köylerde genellikle şöyledir. Ceme herkes katılır. Kaç ocak varsa dedesi orada olur. Aynı anda üç ocağın talipleri de görgü yapabilir. Diyelim ki, Koçulu ocağının dedesi gelemedi. Görmesi için “el” yani müsaade verir.

R.T: **Sofça’daki üç ocağın dedeleri hakkında bilgi verebilir misiniz?**

A.Ö: Pir Ahmed Ocağı dedesi, Ali Garkın Dede, Eskişehir’de Çamlıca mahallesinde ikamet ediyor. Koçulu Ocağı dedesi Ankara’da ikamet eden emekli bir öğretmen Ali Rıza Dede, Hacı Bektaş soyundan, ulu soylardan gelir. Kemallı Ocağı dedesi, Mustafa Dede. Eskişehir’de ikamet ediyor.

R.T: **Yani dedelerin ikisi Eskişehir’de, diğeri Ankara’da ikamet ediyor.**

A.Ö: Evet, Ali Rıza Dede, cem için gerektiğinde Ankara’dan Eskişehir’e, bölgeye gelir, taliplerinin yolunu görür, gider. Bazen farklı illerden de dedeler gelir, ceme katılırlar.

R.T: **Siz dede misiniz?**

A.Ö: Hayır

R.T: **Alevîlik’te soy ne demektir?**

A.Ö: Alevîlik’te soy Peygamber Efendimizin soyundan gelen Ehl-i beyt’e, Ali’nin yoluna talip, tabi olmak. Günümüzde bazı saptırmalar oluyor. Bazı mevcut dedeler “Ben Ehl-i beyt soyundanım” diyor. Bana göre bu yanlış bir şey. Çünkü soruyorsun: “Sen Arap mısın, Türk müsün?” diye. “Türküm” diyor. Ehl-i beyt soyundan geliyorsan Arap olman lazım. Peygamber Efendimiz Arap, Ehl-i beyt Arap. O soydan geliyorsan Arap olacaksın. Mevcut dedeler Ehl-i beyt soyundan değil.

R.T: **Sun’ullah-ı Gaybî ve ailesi için “seyyid” olduğunu söyleyen kaynaklar var? Onun ve ailesinin Ehl-i beyt soyundan gel-**

diğini kabul etmiyorsunuz? Öyle mi?

A.Ö: Dedeler derken bunu Pîr Ahmed Efendi için söylemiyorum. Ben mevcut dedeler için bunu söylüyorum.

R.T: Mevcut dedeler Ehl-i beyt soyundan değil mi?

A.Ö: Değil. Şöyle ki, dede, Alevîlik yolunu sürdürebilmesi için o yola talip ve görevlendirilmiş kişidir. Ancak bu durum Pîr Ahmed Efendi söz konusu değildir. Onun kaynaklarda Ehl-i beyt soyundan olduğuna dair bilgiler vardır.

R.T: Pekâlâ dede olmak için bir soydan gelmek gerekiyor mu?

A.Ö: Evet, soydan gelmek gerekiyor. Hacı Bektaş-ı Veli'den sonra Alevî köylerinin veya insanların toplanmasını, bağlılığını sağlamak için belirli kişiler görevlendirilmiş. Dede öldüğünde o soydan onun oğlu veya en yakın kardeşi veya amcaoğlu dede olur. Birden fazla ise bilgili olan dede olur. Kardeşlerden bir tanesi dede olur. Hepsini birden dede olmaz.

R.T: Pekâlâ, Ahmet Bey, Pîr ne demektir? Kalburcu Şeyhi Pîr Ahmed Efendi'deki Pîr ne anlamdadır?

A.Ö: Pîr, bilgin, önder, yol gösterici olarak algılanır. Pîr, Ehl-i beyt'ten demektir. Bugün Pîr unvanını alan kişi yok.

R.T: Alevî literatüründe bazı kavramlar var. Mesela “mürşid” ne demektir?

A.Ö: Dede, yol gösterici demektir.

R.T: O zaman “mürşid” ile “dede” aynı anlama geliyor.

A.Ö: Evet

R.T: Bir de “rehber” kavramı var. Rehber ne demektir?

A.Ö: Cem esnasında ilk yola giren kişiyi mürşide, dedeye götürüp o yola ilk adım attıran kişiye denir. İlk kez yola kişiyi yola girdiren kişidir.

R.T: Pekala, “Seyyid” ve “Şerif” ne demektir.?

A.Ö: Hz. Hüseyin'in soyundan gelenlere “seyyid”; Hz. Hasan'ın soyundan gelenlere “şerif” denir.

R.T: “Talip” ne demektir?

A.Ö: Ocak mensuplarına denir. Alevî, vatandaş, halk demektir.

R.T: “Musahiplik” ne demektir?

A.Ö: Alevîlik'te musahiplik, kardeşlik birbirine bağlama anlamındadır. Musahip kardeş denir. Günümüzde şöyle algılanır. İnsanların birbirini kontrol etme, her türlü ihtiyacını karşılamadır. Yani bir kardeş değildir. İnsanoğlu beşer, şaşar. Herkes kendi yaptığı doğruyu yanlış göremez. Ama musahip olduğun kişi, dışarıdaki insan, daha rahat yaptığını yanlış da doğruyu da görebilir. Farklı bir insan belki benim hatamı

yüzüme söylemeyebilir. Ama benim musahibime eksimi artımı söyleyerek bana ulaşma imkânı olabilir.

R.T: Sizin bir musahibiniz var mı?

A.Ö: Var.

R.T: Pekâlâ, Musahipliği tesis ederken bir tören düzenliyorsunuz musunuz?

A.Ö: Kişi musahip olacağı kişiyi daha önce belirler. Gerek kafa gerek aile yapısıyla bunu taşıyabilecek mi? Çünkü bunu başlattığın zaman dönüşü olmayan bir duruma girilmiştir.

R.T: Yani musahipten daha sonra vaz geçemiyorsunuz?

A.Ö: Tabi ki

R.T: Ölümle biten bir şey mi?

A.Ö: Ölümle biter. Ancak çocuklar da bu kardeşliği devam ettirmek zorunda. Ancak günümüzde esnemeye başladı. Eski durum olsa, musahip kardeşinden daha yakın kimse oluyor.

R.T: Şu an Sofça köyünde bu durum yaşatılabiliyor mu? Bütün herkes bu anlayışa sahip mi?

A.Ö: Evet bu anlayışa sahip de son zamanlarda bir çözülme gevşeme oldu. Şu an yeni nesilde böyle bir kavram devam etmiyor. Eskiden gelen musahip çocuklarının ilişkileri devam ediyor.

R.T: Pekâlâ, musahipliği devam ettirmeyen, verdiği sözü tutmayan talibe yaptırım var mı?

A.Ö: Var.

R.T: Ne gibi yaptırımları var?

A.Ö: Cem esnasında mürşidin, dedenin huzurunda karşı musahip tarafından bunun dile getirilmesi lazım. Cemin manası şudur. İnsanlar ceme girdiğinde yol görecektir kişi ile ilgili insanlara “Siz razı mısınız?” diye sorar. Bilip te dile getirmeyenlere, “Sizi Allah’a havale ettim.” der. Mürşid her şeyi bilemez. Sorar. Hatası varsa, “bana şu kötülüğü yaptı. Borcunu vermedi. Şurada zina yaptı. Çocuğuna bakmadı” v.s. der. Bildiği bir şey varsa söylemek zorundadır. İşte otokontrol başlıyor. Musahip tarafından kişinin kusuru dile getirilirse bu kişi düşkün konumuna düşer ve toplumdaki dışlanır, cemlere katılamaz. Selam verilmez, selam alınmaz, topluma giremez. Kahveye gitse masasına oturulmaz.

R.T: Musahip olmak için bir kural var mı?

A.Ö: Musahip mürşidin gözetiminde olunur. Mürşidin yanında örneğin “Ahmet Mehmet’le musahip oluyor.” denir. Ondan önce bunun alt yapısı hazırlanır. Çünkü ağır bir sorumluluğu vardır. Mürşid bu yolun ağır olduğunu, sorumluluğu taşıyıp taşıyamayacağını sorar. “50-100 lira borcu oldu. Bu borcu ödeyecek misin? Ahmet gitti. Çoluğu-

çocuğunu kendi çocukların gibi bakacak mısın? Gibi iyi tarafını ve kötü tarafını iki tarafa da sorar. İki taraf kabul ederse, dede onları musahip ilan eder. Musahiplik başlar. Her yıl cem törenlerine musahiplere sorulur. Kırgınlık gibi durumlar varsa burada çözülür.

R.T: Alevîlik'te herkes musahip olmak zorunda mıdır?

A.Ö: Herkes musahip olmak zorundadır. Ancak günümüzde herkes bunu uygulamıyor.

R.T: Sizce Alevîlik nedir?

A.Ö: Bence Alevîlik bir yoldur. Hz. Hüseyin'in, Hz. Hasan'ın yoluna tabi olmaktır.

R.T: Alevîlik mezhep midir, tarikat mıdır?

A.Ö: Alevîlik mezheptir.

R.T: Neden tarikat olarak değil de mezhep olarak tanımlıyorsunuz?

A.Ö: İmam Ca'fer, Zeynel Âbidîn yoludur. Günümüzdeki tarikatlara benzemediği için mezhep diyoruz.

R.T: Kütahya çevresinde Alevî'ler nerelerde bulunuyor?

A.Ö: Sofça, Sobran, İnli biraz Sabuncupınar, karşısında Fındık, Sökmen, İlica'nın yanında Soğukçeşme, Aydoğdu. Çamlıca

R.T: Alevî kimliğini kaybetmiş köyler var mı?

A.Ö: Otuza yakın Kütahya merkeze bağlı sünnileşmiş köy var. (Liste verecek) Bazı saha araştırmalarında ben de buldum.

R.T: Kütahya yöresinde Alevîler nasıl isimlendiriliyor?

A.Ö: Alevî, kızılbaş, aşiret derler.

R.T: Dede olmak için soydan gelmek gerektiğini söylediniz. Alevî olmak için soy şartı var mıdır? İsteyen bir kişi "ben Alevî olmak istiyorum" diye bilir mi?

A.Ö: Alevîlik bir inanç, yoldur. Alevî olmak için soy şartı yoktur. Kişinin Alevî olabilmesi için mürşidin huzuruna gelip ikrar vermesi gerekir. Cem esnasında Alevî olmayan kişinin o yola eşiyile birlikte o yola tabi olması gerekir. Çünkü insan tek değildir. Sonuçta hayat arkadaşıyla çoluk çocuk sahibi olur. Dolayısıyla eşinin de karar vermesi gerekir. İlk önce insanı eşiyile birlikte bağlar. Çünkü ilk başta beni eşime soracaksın. "Evine bakıyor mu? Sorumluluklarını yerine getiriyor mu?" Ayrıca kişinin ne yaptığını ilk önce eşiyile bilir. Cem esnasında kişileri dede ilk önce eşiyile birbirinden sorar. Sonra topluma sorar. İkrar verdiği anda kişi Alevî olmuş olur. Verdiği sözü devam ettirmesi gerekir.

R.T: Verdiği sözü bir talip devam ettiremezse düşün mü olur?

A.Ö: Alevîlik'te cinayet, hırsızlık, zina affedilmeyen şeylerdendir. Bir sonraki cem esnasında kurallara uymaması sorulur. Affedilmeyen şeyler hariç diğer kuralsızlıklarından çıkması için maddi veya manevi destek verilir.

R.T: Ocağa bağlı olmanın anlamı nedir?

A.Ö: Ocağa bağlı olmak, insanın kontrol edilmesidir. Örneğin Pîr Ahmed Efendi Ocağına bağlı olmak, o ocağa karşı sorumlu olmak demektir. Oto kontrol demektir.

R.T: Siz Hangi ocağa bağlısınız?

A.Ö: Koçu Baba Ocağı

R.T: Ocakların uygulamalarında farklılıkları var mı?

A.Ö: Ocakların farklılıkları var.

R.T: Örnek verebilir misiniz?

A.Ö: Şöyle söyleyeyim. Bu üç ocaktan örnek vereyim. Anlayışlarında farklılık yoktur. Görgü yani cem esnasındaki uygulamalarında farklılıkları vardır. Sorgulama ve cemin işleyişlerinde farklılıklar vardır.

R.T: Sofça Alevîler'ine göre Hacı Bektâş-ı Veli Kimdir? Alevîlik'teki yeri nedir?

A.Ö: Hacı Bektâş-ı Veli Anadolu'da Alevîliğin ser çeşmesi olarak bilinir. Anadolu'daki Alevîlik onunla başlamış, onunla yayılmıştır.

R.T: Pekâlâ, Hızır kimdir?

A.Ö: Hızır, Boz atlı Hızır, olmadık zamanda Allah u Tealâ'nın kişilere yardım için gönderdiği melektir.

R.T: Peygamber değil melektir yani?

A.Ö: Evet melektir. Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed'den sonra peygamber yoktur. Biz de böyle bir anlayış yoktur. O, melektir.

R.T: Ehl-i beyt nedir? Kimler Ehl-i beyt'e dâhildir?

A.Ö: Ev ahâlisi. Birinci kişi. Benim Ehl-i beyt'im eşim, çocuklarımdır. Ehl-i beyt Peygamber Efendimiz, abasının altına kızı Fâtıma, Hz. Ali damadı, amcasının oğlu ve iki torununu aldı. Eşini dahi almadı. O zaman dedi ki, "Ya Rabbi benim Ehl-i beyt'im bunlardır." Onun Ehl-i beyt olarak bahsettiği dört kişi.

R.T: Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin soyundan gelenler Ehl-i beyt'ten sayılır mı?

A.Ö: Ehl-i beyt soyundan gelenler seyyid ve şerif olarak isimlendirilir. Ehl-i beyt kapsamına girmez. Bu kişilere "Ehl-i beyt soyundan gelen" denir.

R.T: Sizin veya ocaktaki dedelerin soyunu ortaya koyan bir seçereniz var mı?

A.Ö: Evet var.

R.T: Bazı dedelerde soy şeceresinin olmadığı söyleniyor? Bu bir eksiklik mi?

A.Ö: Onu o dedenin taliplerine sormak lazım. Bir kişinin dede olabilmesi için şeceresi olmalıdır. Şeceresi olmayanlar itibar görmez. Hacı Bektaş'ta dedelerin kayıtlı şecereler vardır. Oradan icazet almayan kişi dede olamaz.

R.T: Günümüzdeki dedeler kendilerinden sonrası için halife bırakıyorlar mı?

A.Ö: Tabi ki, çocuklarını bırakırlar.

R.T: Yazılı olarak mı yoksa sözlü olarak mı bırakıyor yoksa talipler mi bunu ifade ediyor?

A.Ö: Diyelim ki hizmet veren mürşid dede yerine birisini hazırlar. Örneğin Pîr Ahmed Efendi ocağının dedesi Ali Garkın dede yaşlıdır. Ama oğlu Ali Rıza Garkın ile cemlere katılır. Onu yerine hazırlıyor.

Yine dile getirdiğim içimizden ve dışarıdan eleştiri aldığım bir konu var. Soydan gelen değil de, iyi Alevîlik eğitimi almış kişiler dede olmalıdır. İyi yetişen dedeler olduğunda bu anlayışı daha iyi temsil eder. Bir doktor hata yaptığında bir hastayı, bir öğretmen öğrencilerini öldürür. Dedeler kültürlü ve eğitilmiş olmalıdır. Dünya çok küçüldü. İlkokula giden bir çocuğun elinde cep telefonu var. İnternete giriyor. Böyle bir genç nesle eğitimi olmayan bir dede, babadan kalma bilgilerle bir şey anlatmak istiyor. Bu da çocuklarımıza yeterli gelmiyor. Onları doyuruyor.

R.T: Tasavvufa bakışınız nedir?

A.Ö: Tarikatlar ve tasavvuf yaşam tarzı, anlatım şeklidir. Tasavvuf Alevî ocaklarına benzer. Ancak yöntem ve anlayış farklılıkları vardır.

R.T: Gaybî'nin halveti oldu biliniyor. Halvetliği biliyor musunuz? Sofça'da tarikatlarla bağlılık ya da ocakların tarikatlarla ilişkisi var mı?

Hayır yok. Gaybî'nin veya Pîr Ahmed Efendi'nin Halvetîlikle ilişkisi olduğuna dair bilgilere itibar edilmez. Bunlar sünnileştirmek için yapılmış çalışmalardır.

R.T: Kendinizi Bektaşiliğin bir kolu olarak ifade ediyor musunuz?

A.Ö: Alevîlik'le Bektaşilik birbirine benzer ama farklılıklar vardır.

R.T: Yani Bektaşilikle Alevîliği aynı şey olarak görmüyorsunuz?

A.Ö: Evet görmüyoruz.

R.T: Neden görmüyorsunuz? Farklılıklar nelerdir?

A.Ö: Mesela işleyiş bakımından Alevîlik'te dede, mürşid soy ile ge-

lirken, Bektaşilikte baba, atama ile gelir. Alevîlik'te cem vardır. Bektaşilikte bu tür şeyler yoktur. Bektaşilikte sorgu cemi, ikrar verme, birlik cemi yoktur.

R.T: Siz de boy ne demektir?

A.Ö: Boy, yörük anlamında. Sülale demektir. Uzayıp gitmiş sülaledir.

R.T: Aşiret nedir?

A.Ö: Örgütlü bağlılığı olan bir gruptur.

R.T: Kan bağı esas mı?

A.Ö: Kan bağının dışında tabi olmaktır.

R.T: Siz de aşiret var mı?

A.Ö: Bizde yok

R.T: Eren kime denir?

A.Ö: Bilgin, aydın kişi. Dini konuda belli şeyleri aşmış yani ermiş kişi.

R.T: Sofça'da cem yapılıyor mu? Yapılıyorsa yılda kaç defa yapılıyor?

A.Ö: Köyümüzde yılda bir defa cem yapılır. Eskişehir'deki genel cemevi var. İnsanlar genelde şehirlerde bulunduğundan, değişik zamanlarda cem yapılır. Köylerden vasıta bol olduğu için değişik zamanlarda cem yapılır. Köyde veya şehirde olması fark etmiyor.

R.T: Köydeki cemin zamanı belli mi?

A.Ö: Kış aylarında yapılır. Herkesin işinin gücünün olmadığı boş olduğu bir zamanda yapılır.

R.T: Köy dışındaki Sofçalı'lardan cemlere katılım oluyor mu?

A.Ö: Evet, dışarıdaki Sofçalılardan da katılım oluyor. Zaten cemin anlamı da odur. Mürşidin yanında ben iki kişi cem yapıyorum. Benim hatamı kusurumu kimse bilmiyor, tamam sen yolunu gördün. Geç git. Bu uygun değil. Cemler kalabalık olursa manası olur. "Sormak". Bir kişiye bir de yüz kişiden sormak vardır. Yapılan cem ne kadar kalabalık-sa o kadar itibar görür.

R.T: En son cemi ne zaman yaptınız?

A.Ö: Şubat ayında herhalde.

R.T: 31 Ağustos etkinliklerinde cem töreni düzenliyor musunuz?

A.Ö: Evet, Pazar günü töreni yaptığımızda cumartesi gününden, bir gün önceden akşamleyin düzenliyoruz.

R.T: O zaman yılda iki kez cem düzenliyorsunuz?

A.Ö: O şöyle. İki defa oluyor da törenlerdeki cem daha geniş kap-

samlı oluyor. O ceme daha farklı ocak mensupları katılabilir. Bizde daha geniş katılımlı bu ceme Abdal Musa cemi denir. Törenlerdeki cem yolu idrak etme gibi algılanır. Örneğin, Ankara'dan birisi ceme gelmiş. Onun oradaki yaşantısını ve durumunu bilmiyorum. Dolayısıyla sorgu olmaz.

R.T: Sofça'daki cemlerde kaç çeşit cem var?

A.Ö: İkrar cemi, dar cemi, ölen kişiyi dardan indirme. Diyelim ki babam öldü. Onu dardan indirme yani onun helalleşmesini sağlamadır. Dedenin huzurunda ikrarlı oğul kimse dardan indirebilir. Borcu varsa bilmeden öldü. "Alacağı olanın borcunu ben üstleniyorum" der.

R.T: Hızır cemi nedir?

A.Ö: Törenlerde yaptığımız cem gibi esnek, geniş cemlerdir. Ocak cemlerinden daha geniştir.

R.T: Anlamı nedir?

A.Ö: Hızır aleyhisselamin yardım için geldiğini, onu anmak yaşatmak için yapılan cemdir.

R.T: Sofça'da cemin yapılışını baştan sona anlatır mısınız?

A.Ö: Sofça'da bugün akşam cem yapılacaksa, mürşid, dede bir gün önce geldi. Misafir olur. İkrar verecek kişilerin isimleri kendisine söylenir. Dede cem törenine kadar bir istihbarat yapar. Bu konuda bilgi alır. Genelde aldığı bilgiler olumsuzsa ikrarı almaz. Der ki, toplumun rızasını ilk önce alıp sonra mürşidin rızasını alacaksın. Bunlar yapıldıktan sonra diyelim ki cem başladı. İkrar verecek kişilerin kurbanları adakları olur. İlk önce bunlar mürşid tarafından dualanır. Kurbancısı, süpürgecisi belirlenir. Kurbancı yemeği hazırlar. İkrar töreni başlar. İkrar verecek kişi eşiyile birlikte mürşidin karşısına gelir, dikilir. Onu da rehber dediğimiz kişi dış kapıdan getirir. Onun da (Rehber) onları getiriş şekli vardır. Boynuna yazma bağlayıp, çekerekten getirir. "Kurbanlık getirdim. Koçla kuzu getirdim. Kabul eder misin?" diye üç defa sorar. Mürşid de sorar: "Koçla kuzu, kurbanlık gelmiş kabul edelim mi?" diye oradakilere sorar. Az önce dediğimiz gibi insanlar hoşnutsa, girmesinde sakınca yoksa "Allah eyvallah" derler. Orada iki kişi hoşnut değilse, "Ben hoşnut değilim. İşte filancanın karısına bakıyordu, zina yapıyordu. O şekilde gördüm." der veya toplum kurallarına ters bir şey varsa söylemek zorunda. Zaten o söylendiği zaman ikrar verme olmaz. İkrarda hiçbir itirazın olmaması gerekir. İtiraz eden kişinin de itirazını açıklaması gerekir. İftirada olabilir. Karşısındaki sevmediği olabilir. Onu toplumda rencide etmek istiyor olabilir. Karalama şeklinde değil, ispatı, delili olması gerekir. Herkes hoşnutsa, ikrarlarını alır. Yani ikrar sözdür. Sözü aldikten sonra ikrar veren kişiyi bağlar. Bağlama ne demektir? İkrar veren kişinin beline bent dedikimiz... Cemlerde bunu görebilirsiniz. Belinde bağ varsa

Alevîlik'te erkeğe taçlı bacı, kadına saçlı bacı denir. Bacı kavramının manası şudur: Erkek kadın ayrımı yoktur. İnsan kavramı vardır. Orada kimse karşısındakini kadın gözüyle erkek gözüyle bakmaz. Oradaki herkes bir olarak görür, o şekilde algılar. Oradaki herkes kardeştir, birdir, eşittir.

Aslında İslam'ın özü ile Alevîlik'teki insan anlayışı arasında farklılık yok. Sadece ayrıştırmalar ve işleyiş farklılıkları var.

Bent bağlandıktan sonra orada ikisi (eşler) dedenin huzurunda yatar, üzerine çarşaf örtülür. Peygamber Efendimizin abası altına alması gibi, mürşid dua eder. Buna "Aba-i pençe" denir. Böylece ikrar vermiş olur. İkrar verenler oradakileri büyük küçük demeden insanların ellerini saygıdan dolayı öper. Böylece Alevîliğe ilk adımı atmış olur. Bizde şöyle tabir vardır: "Ev rafsız, el ikrarsız olmaz" denir.

R.T: Cemlerde ikrar verenlerin dedelerin dizini öpmesine benzer, hareketleri var. Bu nedir?

A.Ö: Ona niyaz etme denir. Dedenin, mürşidin oturduğu postun ilk sahibi Hz. Ali Efendimiz. Dede o yola vekâlet edendir. Bu davranış niyaz etme, saygı anlamına gelmektedir. İlla dizini öpeceğin kuralı yok. Önemli olan postun öpülmesidir. Niyaz eden postu öptüğünde o, postun sahibi Hz. Ali'ye saygı anlamındadır. Dedeni dizine öpme de saygı anlamındadır.

R.T: Ondan sonra cemde ne olur?

A.Ö: Burada artık ikrar bölümü geçmiş olur. Genel olarak cemin işleyişi devam eder. İnsanların farklı istekleri, temennileri, sorunu vardır. Bunlar toplumda dile getirilir.

R.T: Cem törenlerinde çalgı aleti olarak ne kullanılır?

A.Ö: Saz, bazen de keman kullanılır. Herkes bağlamayı öğrenebiliyor. Ancak keman konusunda yetişmiş kişi olmadığı için günümüzde kullanılmıyor. Sofça'da keman çalan rahmetlik oldu Abdullah amcamız vardı. O cemlerde çalardı. Ondan sonra Sofça'ki cemlerde keman çalan kişi olmadığından keman kullanılmadı.

R.T: Cemlerde on iki hizmet var. Sizin cemlerinizde on iki hizmet gerçekleştirilir mi? Nedir bu on iki hizmet?

A.Ö: Evet gerçekleştirilir. Süpürgeci, car denir. Cem meydanını temizleyen kişi ilk önce meydanı temizler. Süpürgecinin çalınması temizlenmek, paklanmak anlamındadır. Gözcü, oranda konuşan olur, yüksek sesle konuşan kafasına göre ceme giren çıkan olur. Bu konularda düzeni sağlayan kişidir. Ayrıca önceki yıllarda bu hizmetlerin rahatça görülmeyeceği, yasaklı dönemlerde baskın olup olmadığını haber veren kişidir. Çırağ uyandırmak, mum, ışık, nur. Burada Kur'an-ı Kerim nur suresin-

deki ayetlere göre mum ışık yakılır. Delil anlamındadır. Bu Kur'an ayetleri okunarak yakılır. Alevilik'teki hizmetlerin hepsi Kur'an-ı Kerim'deki ayetlere göre yapılır. "Bu Kur'an'daki şu ayete göre yapıldı." diye belirtilir. Rehber Kuran'dır. Kur'an'ın dışında bir şey yapılmaz.

R.T: On iki hizmetten başka ne var?

A.Ö: Kurban. İkrar veren kişinin kurban dualanmasıdır. İkrar verme, dardan indirme, sorgulama, musahiplerin bağlanması, cem semahların deyişlerin söylenmesi, Kerbela'nın anıldığı bölüm, ...

R.T: Cemlerde kurban kesmek ne anlamdadır?

A.Ö: Kurban adaktır. İsmail Peygamber'in koç olarak kurbanı temsil edilir. Adağı gerçekleştirmek için kurban kesilir.

R.T: Ceme kimler katılır, kimler katılamaz?

Düşkünler katılamaz. Cem iki bölümdür. Sorgu bölümünde çocuklar katılamaz. Bu bölüme ikrarlı kişiler katılır. Burada evlenmiş, sorumluluk sahibi olmuş, ikrar vermiş insanları sorgulamak farklıdır. Diğerlerini sorgulamak farklıdır. Cemin ilk bölümü geneldir. Yolu, işleyişi, adet ve gelenekleri görsün diye buraya çocuklarda girebilir. Buna Hızır cemi, Abdal Musa cemi de denir. Sonraki bölümde ikrarlıların cemi gerçekleştirilir. Esas cem budur.

R.T: Düşkünlük nedir? Kimler düşkün olur?

Birincisi, cinayet işleyen, insanı öldüren düşkün olur. Canı kıymak, insanı öldürmek Alevilik'te hiç benimsenmeyen bir davranıştır. Canı Allah verir, Allah alır. Anlayış budur. Suçu ne olursa olsun can alınmaz.

İkincisi, Adam üçkâğıtçıdır, herkese maddi açıdan zarar verir, dolandırır, haramı, helali ayırt etmez. Bu kişi oradaki toplumda bu kişinin bu suçu var dendiğinde o topluma giremez. Düşkündür.

Üçüncüsü, Kişinin eşiyle ikrar vermesi, "ben eşimin dışında kimseye beraber olmuyorum. Kimseye de kötü gözle bakmıyorum" demektir. Bunun dışına çıkan kişi, zina yapan düşkündür.

Düşkünlüğün ana maddeleri bu üç maddedir.

R.T: Düşküne ne gibi yaptırım uygulanır?

A.Ö: Düşküne yedi yıl cezası vardır. Toplumdan dışlanır, cemlere katılamaz. Bu süre içerisinde gözlemlenir, takip edilir. Hata yapmıştır. Pişmanlık duyuyor mu? Dönüşü var mı? diye gözlenir. Yedi yıllık süre sonunda tekrar değerlendirilir. Bu süre içerisinde gerçekten ders aldı mı? Hatasını düzeltmek için neler yaptı? Kanaat toplumda olumlu olursa tekrar kurbanını keser, söz, ikrarını verir. Tekrar ceme katılabilir? Ancak bir kişi bile itiraz etmemelidir. İtiraz edenin delili olmalıdır. "Bunun delili nedir?" denir.

R.T: Düşkün hale gelmek suçu işlediğin anda otomatik olarak mı gerçekleşir, yoksa cemde mi karar verilir?

A.Ö: Otomatik olarak düşkün hale gelir ancak bu cemde ilan edilir. Dede, mürşid ilan eder.

R.T: Köyünüzde cemevi var mı?

A.Ö: Var. Köyümüzde ilkokul vardı. Biliyorsunuz toplu taşımacılık yapıldığı için okul kapandı. Biz valilik onayı alarak okulu cemevi yaptık. Valiliğin özel idarenin desteğiyle çatısını yaptık.

R.T: Cem törenlerini dede dışında bir kimse yönetebilir mi?

A.Ö: Cem töreninin dede dışında kimse yönetemez. Ancak sohbet türü bir şey olabilir.

R.T: Cem törenlerine herkes özel bir kıyafetle mi gelir veya isteği gibi mi gelir?

A.Ö: Üsluplu ve edepli olarak giyinerek istediğini giyer. Belirli bir kıyafet yoktur.

R.T: Çocuklara isim verirken nasıl veriyorsunuz?

A.Ö: Köyde isim verirken dede olacak diye bir şey yoktur. Benim çocuklarıma cami hocası isim koydu. Bazıları dedeyi çağırabilir. Ama şart değildir. Hatta hocanın bile olmasına gerek yok. Abdestinde namazında inançlı herhangi bir kişi bunu yapabilir. Anne-baba da yapabilir. Ezan okunarak isim konulur.

R.T: Sofça'da evlenmeyle ilgili kurallarınız var mı? Şununla evlenebilirsiniz, şununla evlenemezsiniz gibi...

A.Ö: Bizde böyle şeyler yok. Benim damadım sünni. Eskiden Alevî'den kız alacaksın, Alevîye kız vereceksin varmış. Kapalı bir toplum varmış. Ama günümüzde belli bir zaman sonra başka yere okuma gidiyor. Bu sınırlama etkisini kaybediyor.

Alevîlik'te otokontrol vardır. Farklı evliliklerde bu otokontrol nasıl sağlanacak? Sorgu nasıl yapılacak? Sıkıntılar ortaya çıkmaktadır. Ancak günümüzde bu uygulanmıyor.

Ama yine de Alevî olmasını tavsiye ediyoruz.

R.T: Alevîler arasında yakın akraba evlilikleri oluyor mu?

A.Ö: Evet oluyor. Ablam ile amcam çocuğu evli. Peygamber Efendimiz kızını amcasının oğluna verdi. Dinen sakıncası olsa kızını vermezdi.

R.T: Dedeler kız istemeye çağrılır mı?

A.Ö: Çağırılma şöyle olur. Sorun ve anlaşmazlık varsa arabulucu olarak dede çağrılır.

R.T: Dini nikâh deyince Sofça'da ne anlaşılıyor?

A.Ö: Sofça Alevîleri arasında dinî nikâh vardır. Dede varsa o, yoksa

camii imamı nikâhı kıyar.

R.T: Zorunlu mudur?

A.Ö: Zorunludur. Alevîden ziyade insan olanın kıyması lazımdır.

R.T: Sünnet deyince Alevîlik ve Sofça'da ne anlaşılıyor?

A.Ö: Sünnet İslam'ın gereğidir. Müslüman erkek sünnet olmalıdır.

R.T: Kirvelik var mı?

A.Ö: Bazı bölgelerde kirvelik vardır. Ancak Sofça'da yaygın değil. Ben Ankaralı bir arkadaşın çocuğuna kirve oldum.

R.T: Pekâlâ, ölüm geleneklerinden bahsedelim. Köyünüzdeki bir talibin vefatından sonra törenler Sofça'da nasıl icra edilir?

A.Ö: Kişi ölünce normal cenaze yıkanır, kefenlenir, tabuta konulur, evindeki ev ahalisiyle helalleşir. Alır götürür camii musalla taşına konur. Cemevinde de bazen kılınır. Camii imamı vakit namazını ve cenaze namazını kıldırır. Eskişehir'de cemevinin Diyanet'çe atanmış Alevî kökenli imamı var. O kıldırır. Cenaze namazı duadır. Farklılık yoktur. Bu imam daha çok Ehl-i beyt'e yakın duaları okuduğu için toplumda biraz daha itibar görüyor.

R.T: Cenaze namazına kadınlar katılıyor mu?

A.Ö: Hayır katılmaz.

R.T: Cenaze defin sonrası yemek olur mu?

A.Ö: Olur. Cenazenin birinci derece ailesi verir. Bu zamanda insanın kendi telaşı olduğu, ölümün ne zaman geleceği belli, maddi olarak hazır değildir. Bu nedenle Sofça'da dernek olarak biz ayrıran pilav gibi ikramları üstleniriz. Eskiden komşular üstlenirdi. Kimi pilav kimi başka bir şey üstlenirdi.

R.T: Yemeğin dışında bir yemek oluyor mu?

A.Ö: Mevlid okutulur.

R.T: Alevîlerde miras nasıldır?

A.Ö: Yasal miras neyse o uygulanır. Bizde kadın erkek eşittir. Kadının kendi rızasıyla erkek kardeşine bırakabilir. Ancak yasal oranlara kişiler riayet etmek zorunda.

R.T: Hıdırellez ve Nevruzda neler yapıyorsunuz?

A.Ö: 6 Mayıs'ta sadece toplanma, yemek verme yapıyoruz. Hafta arasına geldiğinde bazen gününü değiştirebiliyoruz.

R.T: Sofça'daki talipler orucu nasıl algılıyor?

A.Ö: Orucun kelime anlamı nefsi terbiye etmektir. Kur'an'da belirtildiği gibi bir ay orucu kabul ediyoruz. Ramazan'da iftar yemekleri verenler vardır. Benim eşim tutar.

Muharrem on iki gün olarak tutulur. Perşembe orucu da vardır ama uygulanmıyor. Hızır orucu da vardır. Hızır ile Ellez'in bulunduğu Mayıs

ayında üç gün tutulur.

R.T: Muharrem ayında orucu aşureyle açmak gibi bir geleneginiz var mı?

A.Ö: İftarı illaki bir yiyecekla açacağız diye bir şey yoktur. Peygamber Efendimiz hurma ile açarmış.

R.T: Sofçalılar da hacca gidiyor mu?

Giderler. Ablam genç olmasına rağmen umreye gidip geldi. Yeğenim gidip geldi. Haccın farz olduğunu biliyoruz. Ocak anlayışında ilk önce insanlar durumu çok iyiye başkalarının ihtiyacını gidermeli. Yakınına yardım etmeli. İki veya üç defa gitmek doğru değil. Yardım sonrası durumu iyi ise giderse makbuldür.

R.T: Kurban Bayramında kurban kesilir mi?

A.Ö: Kesilir. Biz de nasip olursa keseceğiz. Biz de kurban yediye bölünür, yedi haneye verilir. Geri kalan misafirlere yedirilir. Adak kurbanları ise tamamen dağıtılmalıdır. Evde tutulmaz.

R.T: Sofça'daki cemler sadece Sofça'da mı yapılır?

A.Ö: Çoğunluk buradaysa cemevi açılır. Burada yapılır. Kural, ikrar veren kişinin tanındığı yerde yapılmasıdır. Burada esas olan cemevinde insanların birbirini tanınmasıdır.

R.T: Toplumda küs insanlarla ilgili neler yapılıyor?

A.Ö: Küs olan insan ceme katılamaz. Diyelim ki, iki kişi küs. Cem var. Ceme gideceğim. Ben ceme katılacaksam küs olduğum kişinin ayağına giderim, ondan müsaade alırım. Burada kendi başına değil de rehber olan kişiyle bu izin alınır. Elini öper, izin ister, helallik alırsın. Girebilir diye müsaadesinin ardından mürşide gelir. "Ben seninle barışmıyorum derse" mürşide gelir "ben bu kişinin ayağına gittim, helallik istedim. Ama vermedi" der. Dede devreye girer. Barışmıyorsa cem de bir heyet oluşturulur. Bu kişiye heyet gider, barışırsa barışmış olur. Barışmazsa o kişi haksızsa kendi haline bırakılır. Haklı olan cemlere alınır. Bütün bunlar cem öncesi yapılır. Cem de tekrar edilir. Haklı olan kişi barışmak istediğini söyler. Heyet cemde oluşturulur. Yine de bu kişi inad ediyorsa o kendi dünyasında küs bırakılır.

R.T: Sofçalıların hepsi talip mi? Sünni var mı?

A.Ö: Birkaç hane sünni var. İsterlerse genel ceme bunlar katılabilir.

R.T: Görgü cemi ne demektir?

A.Ö: Eskiden cemevleri yoktu. Evler genişti. Cem cemaatle yapılır. Cemevi şartı yoktur. Görgü cemi yolunu görmek, kendisini kontrol etmek, göz önüne çıkmak anlamındadır. Orada insan görülür. Bir sene boyunca temiz insanım, hatam yolum, kusurum olmadı demektir. Oradaki toplum da bunu onaylar.

R.T: Oniki hizmeti kadınlar da yapabilir mi?

A.Ö: Dedeni ve aşğın okuduğu dualarla yapılır. Kadınlar da yapabilir.

R.T: Semah ne demektir? Nasıl yapılır?

Vecd hali demektir. Tarikatlarda kimi def çalarak coşar. Semahın dönüş şekilleri vardır. Elin birisi yukarıda diğeri aşağıda Haktan alıp halka vermek anlamındadır. Musiki eşliğinde yapılır. Düvaz okuyup üç defa dönülür. Vakit durumuna göre bir düvaz kere de dönebilir.

Semah genelde cemevinde ortada yapılır. Belirli kişiler semah yapabilir. Bizim derneğimizin semah ekipleri vardır. Bu ayrı. Ancak cemde illa gel oyna denmez. Vecd haline, aşka gelen kim varsa kalkıp cemin ilgili bölümünde semahını dönebilir. Semahın cemde bir bölümü vardır. Cemin istediğin bölümünde kalkıp semah dönemezsin.

R.T: Semahta neler söyleniyor?

A.Ö: Genelde mersiyeler, yakarışlar, deyişler söylenir.

R.T: Nefesi kimler söyler?

A.Ö: Nefesleri yaşlı, âşık (dedenin yanında sazı çalıp söyleyen kişi) kişiler ile dede izin verirse söylemesini bilen kişiler söyler.

R.T: Cem törenlerindeki duayı kim yapar? Dualardan örnek verebilir misiniz?

A.Ö: Duayı dede yapar. Dualarda başta Peygamber Efendimiz, sonra Hz. Ali, Ehl-i beyt anılır. Kur'an'da belirli bilinen ayetler okunur. Üçler, beşler, yediler anılarak dua edilir.

R.T: Lokma nedir? Sizde var mıdır?

A.Ö: Lokma adak, paylaşılan bir yiyecektir. Lokmayı cem esnasında ikrar veren kişiler, hizmeti gören kişiler, gönlünden kopanlar getirir. Aşure gibidir. Adaletli bir şekilde paylaşım vardır. Cem esnasında lokmalar dualanır. Tatlı gibi "Tatlı yiyelim tatlı konuşalım." der gibi bazı lokmalar arada yenir. Bir de cem bittikten sonra etlerin, pilavların pişirilip yendiği lokmalar vardır.

R.T: Cemin yapıldığı yerin büyük veya küçük olmasının gerekliliği var mı?

A.Ö: Önemi yok. Önemli olan gönüllerin geniş olması...

R.T: Pekâlâ, Cem töreni düzenlenecek. Nasıl duyuruyorsunuz?

A.Ö: Otokontrol yöntemiyle insanlar birbirini bildiği için, telefonla, farklı şeylerle haber verir. Kimi akrabasına, musahibine ulaşır.

R.T: Cem esnasında dara duran kişi nasıl durur?

A.Ö: Dar duruşu vardır. Ellerini ayaklarını bağlar. İnsan tabutta

nasıl durur? Aynen öyle duracak. Darda duran oturamaz. İki ayağını birbirinin üstüne koyarak durur.

R.T: Cemde Kur'an-ı Kerim'i kim okur?

A.Ö: Dede de okur. Dedenin izin verdiği kişi de okur. Hatta anlamını bilip aktaranın da okuması daha evladır.

R.T: Alevîlik'te bazı Alevîler kendisini İslam dışı niteliyor. Sofça Alevîleri kendisini nasıl tanımlıyor?

A.Ö: Sofça'da da bu bölgede de Alevîlik İslam'ın içinde... İslam'ın özünde... Allah, Muhammed, Kur'an-ı Kerim, Hz. Ali, Ehl-i beyt'inin İslam anlayışını benimsiyor. Hz. Ali'yi Peygamber olarak düşünenler var. Alisiz Alevîliğe inananlar da var. Ben "Otuz Alevî Derneği Platformu" nun içindeyim. Ayrıca, yönetim kurulundayım. Biz söylediğimiz şeyin dışındaki dernekle veya düşünceyle bir olmadık. Olmayız da zaten.

R.T: Pekâlâ, dernek olarak sizin bağlı olduğunuz bir federasyon var mı?

A.Ö: Ben Dünya Ehl-i beyt vakfının yönetimindeyim. Türkiye de bazı federasyonlar var. Türkiye'de dernek kurmak kolay. Yedi kişiyle bir dernek, 5-6 derneğin bir araya gelmesiyle bir federasyon kuruluyor. Kurulan dernek ve federasyonun amacının ne olduğunu bilmeden, hayatında hiç ikrar vermemiş, bir şey bilmemiş kişi federasyon başkanı oluyor. Belli bir makamı temsil ettiği için televizyona çıkıp konuşma, toplumda kürsüye çıkıp konuşma hakkı doğuyor. Bu kişinin bu yolla bağlantısı yoksa kuruluş amacı, düşüncesi belliyse "Alevîlik böyle" deyip konuşuyor. Bu bizim toplumumuza da zarar veriyor. Bizde bunlardan rahatsızız.

R.T: Pîr Ahmed Ocağında Ali Garkın Dede'nin yerine oğlunu hazırladığını söylediniz. Diğer iki ocak dedesinde böyle bir uygulama var mı?

A.Ö: Var. Şöyle. Burada Koçulu ocağında Abidin Dede vardı. Dede öldükten sonra kardeşi geçti. Kardeşi öldü. Emekli bir öğretmendi. Kültürlü birisiydi. Onun şu an İstanbul'da öğretmenlik yapan bir oğlu var. Ahmet Koç. Dedelik yapmıyor. Neden? Hazır değilim diye. Kültür farkı, aydın olmanın davranışı. Bunun üzerine Hacı Bektaş'tan ulu soylardan birisi Ali Rıza Ulusoy Dede bu ocağa tayin edildi. Devam ettiriyor. Ama Ahmet Koç, ben hazırım derse yoluna devam eder, Ali Rıza dede ayrılır.

Kemallı ocağında Mustafa dede, Ahmet dede, Ali dede olmak üzere üç tane dede var. Üçü de bu ocakta yol görüyor. Sofça da bu Mustafa dedeye bağlı... Bu ocaktan 2-3 hane var. Kalabalık değil.

R.T: Daha çok Sofça halkı hangi ocağa bağlı?

A.Ö: Bu da bir çelişki. Pîr Ahmed Efendi'nin yaşadığı civar köyün tamamının Pîr Ahmed ocağından olması gerekir. Ancak burada şöyle bir durum var. Ankara'dan bir dedenin tayin edildiğini söyledik. Pîr Ahmed Dedenin yolunu gören dedelerde kopukluk olduğunda dışarıdan gelen dedelere bağlı olan talipler onun talibi gibi devam etmiş. Burada Pîr Ahmed ocağı varken Ankara'dan gelen bir dedeye tabi olmak farklı bir durum.

R.T: Dede olmak için evli olmak gerekiyor mu?

A.Ö: Dede kendi evli olacak.

R.T: Sofça talipleri arasında namaz denince ne anlaşılıyor?

A.Ö: Dua demektir. Her toplumda olduğu gibi Sofça'da beş vakit namaz kılan da var, kılmayan da var. Namaz beş vakit olarak kabul edilir.

R.T: Bazı yerlerde “benim namazım kılınmış, orucum tutulmuş” anlayışı var. Sofça'da durum nasıl?

A.Ö: Var mı böyle bir şey! Benim namazın kılınmış. Borç benimse borcu ben ödersem biter. Benin borcumu birilerinin ödeme durumu var mı? Yok. Ocaklarda böyle bir anlayış yok.

R.T: Sofça'daki ocakların talip sayıları hakkında bilgi verebilir misiniz?

A.Ö: Sofçalılar Kütahya, Yeni Sofça, Eskişehir gibi bölgelerde bulunmaktadır. Tüm Sofçalılardan en kalabalık Koçulu Ocağı vardır. Sofça'ya bağlı beş yüz hane vardır.

Pîr Ahmed Efendi Ocağına genelde ikrar veren aile 129.000'dir. Köyde ikamet eden azdır ancak Sofça'ya bağlı beş yüz hane vardır.

Kemallı Ocağı, köyde azdır. Sofça'ya bağlı yüz hane kadar vardır.

R.T: Sofçalı Aleviler olarak Kütahya içerisinde sorunlarla karşılaşılıyor musunuz?

A.Ö: Evet karşılaşılıyor. Ancak son dönemde bunu aştık. Şu anki Vali Bey (Şerif Yılmaz) çok iyi bir insan. Saygı duyduğumuz değer verdiğimiz bir kişi. 2001 yılından beri başkanlık yapıyoruz. Çok vali değişti. Hepsiyile temasımız oldu. İlk defa bu kadar samimi bir valiyle karşılaştık. Sorununu anlatabiliyorsun, dinliyor. Yardımcı olmaya çalışıyor, yapmak için talimat veriyor. Valiliğe bağlı özel idare, genel sekreterimiz sağ olsun o da iyi bir insan. Biraz daha rahatladık diyebilirim. Ben milliyetçi bir insanım. Ben Kütahyalıyım. Benim etkinliğimde Eskişehir Tepebaşı Belediye'nin ambleminin ne işi var. Benim Belediyemin amblemi dalgalansın. Belediyeden destek alamıyoruz.

R.T: Halk arasında karşılaştığınız sorunlar var mı?

A.Ö: Tabi ki sorunlar var. Kütahya'daki derneğin Sünni kesimle diyalogu farklıdır. Bizim derneğin Sünni kesimle diyalogu farklıdır. Belki de onlar sıkıntılarını dile getirmek için keskin çıkışlar yapıyorlar. Onun için toplumla sorun vardır. Biz de böyle şeyler yoktur. Kesinlikle Alevî-Sünni ayırımına karşıyız. Herkese insan olarak bakmalı. Törenlerimizin genelinde esas şudur: Halka açık insan odaklı. Hünkâr Hacı Bektaş-ı Veli'nin dediği gibi. "Ben insana iki gözle bakmam ikilik olur". İki gözle bakıp Alevî-Sünni ayırımını yapmak bize düşmez. Dolayısıyla Sofça Alevîleri olarak halk içinde sorun yaşamıyoruz.

R.T: Kütahya'daki Alevîlerin sorununu yaşamıyorsunuz yani?

A.Ö: Şöyle, karşındakinin sana baktığını görmeyen için önemli olan senin ona nasıl baktığın önemlidir. Ayna gibidir. Hoşgörülü bakabiliyorsan o da sana hoş görülü bakabilir.

R.T: Aynanın inancınızda yeri var mı?

A.Ö: Muharrem ayında aynaya bakılmaz. İnsan aynaya süslenmek için bakar. Hüzün gününde insan kendine önem vermez.

R.T: Tevellâ ve teberrâyı nasıl uyguluyorsunuz?

A.Ö: Bu anlayış var. Ali'ye Selman olmak. Dostuna dost düşmanına düşman olmak gerekir. Buradaki anlayış Alevî-Sünni düşmanlığı değil.

R.T: Eline-diline-beline hâkim olmak ne demektir?

A.Ö: Eline, çalma, çarpma, elinle koymadığını alma! El terbiyesidir. Diline, dil terbiyesi, gözünle görmediğin birisinin gıybetini yapma, Yalan söyleme, birine iftira atma, kötü söz söyleme! Beline dendiğinde o da zina yapma! İkrar burada başlıyor. İkrardan sonra başkasına uçkur çözme!

R.T: Dört kapı kırk makam nedir? Ne anlıyorsunuz?

A.Ö: Tam bilgi veremem ama hakikat, marifet kapısı...Onların içinde onar hizmet...

R.T: Abdest nedir? Kaç çeşit abdest vardır?

A.Ö: İki çeşit abdest vardır. Gusül abdesti, vücut temizliği için ve ilişki sonrası alınır. Niyet ağzı burnu vücudu yıkamak farzlarıdır. Diğer abdest ise namaz kılmak için temizlenmesi gereken yerleri temizlemek, namaz abdesti almak gerekir.

R.T: Cemlerden önce abdest alınır mı?

A.Ö: Evet alınır. Gusül abdesti kişi ile ilgilidir. Kişinin kendi bildiği bir şeydir. Camiye giderken namaz abdesti bilinir. Abdest arınmak demektir.

Cemlerin birinci kuralı arınmaktır. Cem alanı temizleniyorsa insan-

ların da cemlere arınıp gelmesi lazım.

İlkönce vücut, oradaki görevlerini yaparak gönül temizliği yapılmalı. Abdest alınmalıdır.

R.T: Melekler hakkında ne düşünüyorsunuz?

A.Ö: Melekler kabul edilir. İnsan değildirler. Allah'ın yarattığı varlıklardır. Her insanın yazıcı melekleri vardır. Dört büyük melek vardır.

R.T: Dört büyük kitabı kabul ediyor musunuz?

A.Ö: Evet kabul ediyoruz.

R.T: Kur'an-ı Kerim günümüze kadar değişmeden mi gelmiştir?

A.Ö: Sofça'da değiştiği algısı var. Mesela, Ehl-i beyt hakkındaki ayetlerin değiştirildiği algısı var. Daha çok korkutarak yazılmış algısı var. Zorlayıcı ayetler olma deniyor. Tüm ocaklarımız aynı görüşte. Ehl-i beyt yolunun gerçek yol olduğu, bununla ilgili ayetlerin değiştirildiği algısı var.

R.T: Sofça ocaklarında kader anlayışı var mı? Varsa kader ne demektir?

A.Ö: Kader, Allah tarafından önceden belirlenmiş şey. Allah fiillerini kendisi yapıyor. Şöyle, şurada iskele çalışıyor. Tehlike var. Kafama bir şey düşecek. Altına gittim. Kafama bir şey düştü. Sen tedbirini almamışsın. Tedbir almalı.

R.T: Gülbank ne demektir. Alevî için ne ifade eder?

A.Ö: İkrar verirken beline bent bağlamak gülbanktır.

R.T: İlham ve keşif nedir?

Altıncı his gibidir.

R.T: Dedeler masum mudur?

A.Ö: Dede de olsa her yaptığı doğrudur denmez. Onlar masum değildir. Günah işleyebilir. O da sorgulanır. Onu da bir üst kurulda sorgulanır.

R.T: Üç ocak Hacı Bektaş'a mı bağlıdır?

A.Ö: Bütün ocaklar Hacı Bektaş'a bağlıdır.

R.T: Siz de Zekât var mı? Ne demek?

A.Ö: Malının kırkta birinin hayrını vermek. Zekâtı zenginler verir. Zekât malının fazlalığını vermektir. Fakire fukaraya verip onu sevindiriyorsun. Farzı yerine getirip görevini yapmış oluyorsun. Zekât vermek illa ki mal vermek anlamına gelmez. Fakirler de zekât verebilir. Bedenen de verilebilir. Ben gider bedenle çalışırım.

R.T: O zaman zekâtla sadaka aynı şey midir?

A.Ö: Zekât farz olandır. Hayır sünnettir. Bana göre ikisi de aynıdır.

R.T: Pîr Ahmed Efendi'nin türbesi hakkında bilgi verebilir

misiniz?

A.Ö: PİR Ahmed Efendi'nin Türbesi 1949 yılında nakil olunmuş. O zamanın köy muhtarı dedem. Aslında nahiyeye deyip nakli Sabuncupınar'a yapmak istemişler. Başvekil Nihat Erim, türbe zaten Sofça'nın topraklarında yine köyün topraklarına nakil olacak demiş.

Kalburcu köyü Sofça ile arasında 200-300 metre yok. Eskiden Kalburcu Çiftliği olarak geçmektedir. Türbenin eski olduğu yer, Aktoprak, Tekke bayır denen mevki karşıda. Türbenin eski yerine bir gecede kemer köprü yapılıyor. Hala da suyun altında taş olarak var. Akıntı mil gözenekleri doldurmuş.

R.T: Menkıbelerinden birisini anlatır mısınız?

A.Ö: PİR Ahmed Efendi'nin yaşadığı dönemde Porsuk çay halinde akıyor. O zaman Osmanlı askerleri sefere gidiyor. Asker yoğun. Dedenin mekânında konaklıyorlar. Bir çömlekte pilav pişiriyor. Askerlere yediyor. Kalburla su getiriyor. Kalburdan su akmıyor. Askerin başındaki komutan bakıyor, keramet olduğunu fark ediyor. "Dede biz karşıya geçeceğiz" diyor. PİR Ahmed Efendi, "siz yatın. Sabah ola hayr ola, sabahın sahibi Allah" diyor. Neyse askerler istirahat ediyor. Sabah kalkıp bir bakıyorlar köprü yapılmış. (Kemerli körü, taş körü) Babamlar anlatır: "Kemerli köprünün taşları çok büyüktü. Onları kaldırmak için vinç olması gerekirdi. Kemerli köprü sayıyorsun 9, ikinci de 10, üçüncüde 11 kemer. Tılsım Var."

Askerler "dede sefere gidiyoruz dua eder misin" diyorlar. Allah yardımcınız olsun diye dua ediyor. "Siz bize dara düştüğümüzde biz nasıl yardım edersiniz?" diyorlar. "Siz sıkıştığınızda beni çağırın. Ben oraya gelirim." "Biz seni nasıl çağıracağız?" diyorlar. "Ya Allah Ya Muhammed, Ya Ali, Yetiş Ya PİR Ahmed" dediğinizde ben gelirim. O arada askerler pusuya düşürülüyor. Bu arada komutanın aklına dedenin dedikleri geliyor. Onları tekrarlıyor. Orada bir toz bulutu oluşuyor. Bir tahta parçasının uçtuğunu görüyorlar. Tahta parçası komutanın emirinin önüne düşüyor. Onu alıp geri dönüyorlar. Askerler "bizim başımıza şunlar geldi. Sen gelmedin" diyorlar. Aslında komutan durumu biliyor. "Ben geldim. Arkadaşının torbasındaki çıkarıp bana getirin" diyor. "Tınaz yabası". Getiriyorlar aynen yerine oturuyor. Gelmiş miyim? Komutan ve yanındaki erler biz senin yanında kalalım bize İslam dinini anlat diyorlar. Orada kalıyorlar. Şu an PİR Ahmed Dede'nin naaşının yanında onların mezarları var. Dede'nin naaşı arkasında da sekiz tane mezar vardır.

Sonuç

Hem Sünni hem de Alevî çevrelerde itibar gören Pîr Ahmed Efendi'nin tasavvuf hilafetine sahip bir kişidir. O, ilk önce Karamanlı Cem Seyyah'tan daha sonra İstanbul'da Sümbül Sinan'dan eğitim almış, burada hilafet alarak Kalburcu köyüne gelerek irşad vazifesine başlamıştır. Oğlu Şeyh Beşir ile torunu Müftî Derviş olarak bilinen Şeyh Ahmet Halveti gelenek içerisinde gelmektedir. Aynı şekilde Sunullah-ı Gaybî de Halvetiliğin önemli bir temsilcisi olarak görülmektedir.

Oğlu ve ahfadının Halvetî gelenekten geldiği sabit olmasına rağmen günümüzde Pîr Ahmed Efendi'nin türbesinin bulunduğu Sofça ve civarında onun Alevîlerce itibar edilen bir kişi olduğu müşahade edilmektedir. Her yıl onun adına etkinlikler düzenlenmekte, yemek dağıtılmakta, semah gösterileri sunulmaktadır. Yapılan mülakattan ortaya çıkan sonuca göre Sofçalı taliplerin mensup olduğu ocaklardan biri de Pîr Ahmed Ocağı'dır.

Yapılan mülakattaki tasvire göre Sofça'da Pîr Ahmed, Koçulu ve Kemallı Ocaklarına bağlı talipler bulunmaktadır. Bu taliplerin dışında az sayıda alevi olmayan aileler vardır. Yine Pîr Ahmed Efendi ocak sahibi bir kişi olup onun Halvetilikle irtibatlandırılması sünüleştirmeye çabasının bir sonucudur.

Burada yılda bir kez cem töreni düzenlenmekte, tüm taliplerin katılımı için gün, iletişim ve ulaşımın ayarlanması yapılmaktadır. Ayrıca pîr Ahmed Etkinliklerinde de cem töreni düzenlenmektedir. Cem törenleri iki bölümden oluşmakta ilk bölüm umuma açık iken ikinci bölüme sadece ikrarlı aleviler katılabilmektedir.

İnsanların farklı yerlerde ikamet etmeleri, teknolojinin gelişmesi vs. sebeple Sofça'daki adet, gelenek ve inanışların yaşatılmasında eksiklikler görülmektedir. Bu durum alevi büyükleri arasında çözülmesi gereken bir konu olarak ele alınır.

Yine mülakattaki ifadelerle göre Alevilik bir tarikat olmayıp mezheptir. Çünkü tarikat özelliğini taşımamaktadır. Yine İman esasları ve ibadetler konusunda bazı farklı düşünceler olsa bile ana noktalarda farklılıkların olmadığı görülmektedir.

Pîr Ahmed Efendi'ye hürmet eden veya bağlı olan kişilerin Alevilik anlayışının bilimsel verilerle incelenmesi için arşiv belgeleri merkezde olmak üzere bölgede geniş çaplı araştırmalar yapılmalı, bu araştırma sonuçlarına göre değerlendirmeler yapılmalıdır. Bu olmadan yapılacak değerlendirmelerin eksik olacağına şüphe yoktur.